

УДК 631.1:637.1

Солтис М.В., асистент[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького***РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ В РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Предметом нашого дослідження постає проблема інвестування підприємств молокопереробної промисловості на основі інтеграційно-інноваційної моделі розвитку.

Ключові слова: інтеграція, інвестиційна діяльність, молокопереробні підприємства.

Постановка проблеми. Методичною і теоретичною основою проведеного дослідження є положення економічної теорії, системно-аналітичний метод, за допомогою якого узагальнено наукові розробки і пропозиції вітчизняних вчених щодо розвитку інвестиційної діяльності підприємств. Прикладні аспекти вивчення предмету дослідження вимагали низки методів теоретичного характеру (спостереження, аналіз, синтез, логічний метод), методи статистико-економічного аналізу: порівняння середніх і відносних величин.

Аналіз останніх досліджень. Процес інтеграції економіки характеризується в першу чергу інтеграцією найбільш конкурентоспроможних галузей і найбільш пріоритетних для національної економіки. Молокопереробна промисловість розпочала інтеграцію в період приватизації її підприємств і придбання контрольних пакетів акцій іноземними компаніями, які стали стратегічними інвесторами галузі. Вихід на зовнішній ринок та впровадження європейських стандартів якості на готову молочну продукцію ще один позитивний чинник інтеграції. Але на момент активної інтеграції для забезпечення її ефективності та стійкого економічного розвитку МПП України необхідно активізувати інвестиційну діяльність, що в свою чергу вимагає створення механізмів координації діяльності владних структур і всіх господарюючих суб'єктів економіки, розробки дієвої інвестиційної стратегії економічного розвитку підприємств МПП та молокопродуктового підкомплексу і АПК в цілому.

Метою дослідження є аналіз дослідження розвитку молокопереробних підприємств України в умовах інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Розгортання глобалізаційних процесів у сфері економіки як процесу відтворення і поширення в світовому масштабі відносин і механізмів регулювання, характерних для ринкової економіки, що поєднувалося з одночасним поширенням і засвоєнням ліберальних вартостей, зумовило вияв інтеграційних процесів насамперед через економічну інтеграцію

як секторальну (функціональну), так і ширшу. Тому проблеми інтеграції часто пов'язують з проблемою оптимальної економічної політики [1].

Вступ України до СОТ дає позитивний сигнал для активізації співпраці між Україною і ЄС по всіх напрямках, а також і в інвестиційній сфері [2].

Нині за умови світової економічно-фінансової кризи та інтеграції України в СОТ і ЄС одним із головних аспектів національної аграрної економіки є перспективи розвитку інвестиційно-інтеграційних процесів в пріоритетних галузях АПК. У контексті світового ринку молока перспективи розвитку молочної галузі в Україні за певних умов видаються дуже навіть оптимістичними. Щорічне світове збільшення виробництва молока становить 1,3%, щоправда попит зростає набагато швидше: на 3-4%. До 2012 року фахівці Source Zenith International прогнозують підвищення попиту на 10%, зокрема на тверді сири - на 39, морозиво - на 30, йогурту - на 21%.

Україна сьогодні посідає 11-ту позицію серед основних світових виробників молока та молочної продукції за обсягами виробництва молока (близько 12 млн. тонн) і 20-ту - за випуском молочних продуктів. Країна має активний торговий баланс, але, на відміну від Білорусії, яка посідає четверте місце за обсягами молочного експорту, ми лише на 15-му. Проте це не заважає нашим молочникам добре заробляти на експорті. За даними досліджень IFCN Dairy report 2008, собівартість українського молока одна з найнижчих у світі: третє місце після Аргентини та Білорусії. Водночас у нас один із найнижчих у світі показників продуктивності праці, низька ефективність виробництва [3].

Витрати на виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах України за даними Держкомстату, в 2007 році становили 113,70 грн./ц, а у 2008 149,75 грн./ц, тобто у 2008 році витрати зросли на 31,7% за рахунок подорожчання кормів. У 2008 році, порівняно з 2007, прибутковість молока знизилась з 13,8% до 4,2% [4].

За даними Державного агентства України з інвестицій та інновацій станом на травень 2009 року індекс інвестиційної привабливості України, за розрахунками Європейської Бізнес Асоціації, зріс до 2,6. Попередній індекс враховувався станом на лютий 2009 року та становив 2,2 [2].

Приріст іноземного капіталу за 6 місяців 2009 року склав 138,1 млн. дол. США, що в 3,4 раза менше, ніж за аналогічний період минулого року. При цьому інвестиційні вкладення у харчову промисловість досягли 106,1 млн. дол. США. Обсяг залучення іноземних інвестицій в сільське господарство з початку року збільшився на 32 млн. дол. США.

Основними інвесторами в агропромисловий комплекс України є країни:

- в сільське господарство: Кіпр (317 млн. дол. США), Великобританія (133 млн. дол. США), Данія (56,8 млн. дол. США), Сполучені Штати Америки (51,5 млн. дол. США), Німеччина (41,1 млн. дол. США), Австрія (28,9 млн. дол. США), Франція (20,7 млн. дол. США), Російська Федерація (18,1 млн. дол. США);

- в харчову промисловість: Нідерланди (570,6 млн. дол. США), Швеція (222,8 млн. дол. США), Кіпр (218,5 млн. дол. США), Великобританія (148 млн.

дол. США), Сполучені Штати Америки (98,5 млн. дол. США), Швейцарія (83 млн. дол. США), Франція (73,2 млн. дол. США), Німеччина (59 млн. дол. США), Росія (44,3 млн. дол. США).

За шість місяців 2009 року загальні обсяги інвестицій в основний капітал в Україні склав 56,7% до відповідного періоду минулого року.

Станом на 1 липня 2009 року в агропромисловий комплекс України було залучено 7944,3 млн. грн. інвестицій в основний капітал (14,7% від загального обсягу інвестицій в економіку - 54081,7 млн. грн.).

З них 4756,5 млн. грн. вкладено в харчову та переробну промисловість, 3181,8 млн. грн. у сільське господарство та 5,9 млн. грн. у рибництво (відповідно 8,8%, 5,9% та 0,01% від загального обсягу інвестицій в економіку).

Несприятливе економічне середовище вплинуло на обсяги інвестицій, за 6 місяців 2009 року більш ніж удвоє знизилась обсяги інвестицій (порівняно з відповідним періодом минулого року) на виробництво молочних продуктів та морозива - 44,2% [5].

За даними Держкомстату [6] у 2008 році виробництво молока склало 11761,3 тис. т, що на 4,1% менше, ніж за 2007 рік. Імпорт молока і молокопродуктів за 2008 рік склав 238,9 тис. т в перерахунку на молоко, експорт - 1165,9 тис. т. Це дало змогу забезпечити споживання молока і молокопродуктів на одну особу на рівні 208,5 кг на рік, що на 7,2% менше, ніж у 2007 році. Дані таблиці 1 демонструють, що за досліджуваний період молокопереробна промисловість характеризується як експортно-орієнтована галузь АПК України, що є позитивним фактором в умовах інтеграції. Пропозиція внутрішнього ринку перевищувала попит, який залежить від купівельної спроможності населення.

1. Баланс молока та молочних продуктів в перерахунку на молоко

Показник	2007 р.	2008 р. Попередні дані	2009 р. Попередні дані
Попит на продукцію, тис. т	12533	12000	12200
Внутрішнього ринку - всього, тис. т	11594	10834	115000
в т.ч. фонд споживання, тис. т	10448	9634	10300
інше споживання, тис. т	1146	1200	1200,0
Зовнішнього ринку (експорт), тис. т	939	1165	700
Пропозиція продукції, тис. т	12553	12000	12200
Внутрішнього ринку - всього, тис. т	12334	11761	11500
Власне виробництво, тис. т	12262	11761	11500
Зміна запасів на кінець року, тис. т	-72	0	0
Зовнішнього ринку (імпорт), тис. т	199	238	700
Споживання на душу населення, кг на рік	224,6	208,5	224,4

У 2009 році очікується зменшення виробництва молока до 11500 тис. т, що з урахуванням можливих обсягів імпорту у межах 700 тис. т дасть змогу збільшити споживання цієї продукції на одну особу до 224,4 кілограмів

(раціональна норма - 380 кг). Експорт у 2009 році оцінюється в межах 700 тис. т, тобто менше, ніж у минулому році на 40%.

У січні-березні 2009 року на переробні підприємства надійшло 884,7 тис. т молока, що на 20,9% менше, ніж за аналогічний період 2008 року. Середня ціна закупівлі знизилась, порівняно з січнем-березнем 2008 року, на 14,2% і склала 1675,7 грн./т, проте це пов'язано не із ситуацією на ринку, а зі зміною порядку виплати ПДВ сільгосптоваровиробникам (табл. 2).

2. Надходження молока на переробні підприємства (тис. т) [6].

Показник	I квартал 2008 р.	I квартал 2009 р.	2009 р. до 2008 р. у%	Середня ціна закупівлі, грн./т (без ПДВ)	
				2008 рік	2009 рік
Молоко та молочні продукти	1119,0	884,7	79,1	1951,9	1675,7
у тому числі: сільськогосподарські підприємства	357,3	391,1	109,5	2312,5	1921,8
господарства населення	676,7	437,3	64,6	1749,4	1420,5
інші господарські структури	85,0	56,3	66,3	2049,1	1948,2

Джерело: [6].

За 2008 рік на переробні підприємства надійшло 5396,7 тис. т молока, що на 10,5% менше показника 2007 року. При цьому середня ціна закупівлі молока переробними підприємствами підвищилась, порівняно з 2007 роком, на 9,3% і склала без врахування ПДВ 1631,9 грн./т (2107,4 грн./т - від сільгоспідприємств, 1386,4 грн./т - від господарств населення).

У січні-квітні 2009 року промислове виробництво молочних продуктів скоротилось на 15,5%. Зокрема зменшилось виробництво вершкового масла - на 22,2%, сирів кисломолочних і неферментованих - на 10,8%, сирів жирних - на 7,1%.

За даними Держкомстату, у 2008 році найбільшу частку в експорті молока і молочних продуктів займали сири всіх видів, яких було вивезено близько 77,4 тис. т (на 25% більше, ніж за 2007 рік) та молоко і вершки згущені - вивезено близько 80,3 тис. т (на 9,6% більше), також майже в 1,6 раза збільшились обсяги експорту масла вершкового. Основними імпортерами української молочної продукції є країни СНД.

За даними Держмитслужби у січні-квітні 2009 року було експортовано молоко і молочних продуктів близько 255 тис. т в перерахунку на молоко, що приблизно на 34% менше, ніж у січні-квітні 2008 року. За цей же період в Україну було ввезено близько 215 тис. т молокопродуктів в перерахунку на молоко. Зокрема було ввезено близько 8,1 тис. т вершкового масла та близько 2,7 тис. т сирів.

Згідно із додатком до Закону України "Про митний тариф України" на молочну продукцію (товарні групи 0401-0406 за УКТ ЗЕД) встановлено ставки ввізного мита у розмірі 10% до митної вартості продукції [6].

Аналіз сучасного стану розвитку понад трьохсот підприємств молокопереробної промисловості України, переробна потужність яких складає біля 15 млн. т молочної-сировини в рік, економічна діяльність яких розвивається в умовах СОТ, показав, що перед менеджерами постає ряд важливих питань:

- роль молочної галузі в продовольчій безпеці України;
- активізація інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств;
- державне регулювання ринку молока та молокопродуктів;
- зовнішня торгівля України молокопродуктами та її вплив на світовий ринок молокопродуктів;
- інтеграція України в СОТ та ЄС і можливі наслідки для молочної галузі країни;
- гармонізація українських стандартів на молочні продукти з світовими, як необхідну умову функціонування в СОТ;
- особливості розвитку ринків основних експортно-орієнтованих молокопродуктів;
- проблема якості молока і молочних продуктів та шляхи їх вирішення;
- тенденції виробництва і споживання молокопродуктів в Україні (масла, сиру, сухого молока, казеїну, молочних консервів);
- особливості торгівлі молокопродуктами в Україні;
- впровадження передових світових технологій в молочній промисловості України;
- перспективи реконструкції морально і фізично застарілого обладнання для молочної промисловості.

Розв'язання поставлених проблем можливе через механізм активізації інвестиційної діяльності. Активізація інвестиційної діяльності підприємств сприяє інтеграції економіки АПК в світовий економічний простір.

Активізація інвестиційної діяльності в контексті зовнішньоекономічної діяльності стимулює інтеграцію МПП, передбачає якнайшвидше розширення економічної і науково-технічної кооперації з розвиненими країнами в галузі інвестування та виробництва і переробки молока;

- відновлення ринків збуту з країнами Східної Європи;
- розширення зв'язків із західноєвропейськими країнами;
- розвиток ринку СНД.

Для активізації інвестиційної діяльності в молокопереробній промисловості слід:

- запровадити ефективні методи корпоративного управління;
- активізувати запровадження сучасних ринкових ефективних механізмів стабілізації економічних процесів;
- проводити економічно-обґрунтоване державне регулювання;
- усунути неоднозначність трактування нормативно-правових актів і завершити судову реформу;
- удосконалити нормативну базу з питань реалізації прав власності;

- завершити адміністративну реформу, забезпечити публічність та прозорість у прийнятті рішень органами влади і в результаті подолати бюрократизм та прояви корупції;
- сприяти розвитку ринків капіталу, в першу чергу банківського сектору, фондового та страхового ринків;
- знизити податкове навантаження;
- забезпечити стабільність політичного середовища;
- активізувати діяльність із створення позитивного іміджу держави.

Висновки. Ефективне залучення інвестиції та впровадження інновацій забезпечать структурно-технологічну модернізацію підприємств МПП, стабільних темпів розвитку в середньо- та довгостроковій перспективі, ефективну економічну інтеграцію. Для цього є необхідним вирішення фундаментальних проблем макроекономічного характеру: прискореного інвестування реального сектора економіки завдяки реалізації державних заходів щодо запровадження ефективних механізмів залучення коштів населення, доходів від приватизації та створення сприятливих умов для внутрішніх і прямих іноземних інвестицій; реалізації з боку держави ефективних інституційних перетворень у напрямку реформування інститутів власності, створення ринкової інфраструктури, розвитку корпоративного руху, підвищення ефективності виробництва та обміну, реалізації програми енергозбереження; проведення жорсткої бюджетної політики шляхом зміцнення бюджетної дисципліни.

Література

1. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/Visnyk4/Politologija/Uhryn.htm>.
2. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=2122>.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/3993/66768>.
4. Пшеничний О. Спрацювали / О. Пшеничний //Агро Перспектива. - 2009. - № 4. - С. 8.
5. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?8932>».
6. Електронний ресурс. Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/harchova_i_pererobna_promislovist/ukr/863.html.

Summary

Efficient attraction of the investment and the introduction of innovations facilitate structural-technological modernization of milk-processing enterprises, stable economic growth in long- and medium-run, better economic integration.

Key words: *integration, investment development, milk processing industry.*

Стаття надійшла до редакції 1.09.2010